

УДК 811.116.2(477)
DOI: 10.30970/sls.2024.0.4834

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Алла БОЛОТНІКОВА

*Національний університет “Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка”
пр. Першотравневий, 24, Полтава, 36011 (Україна)
Кафедра загального мовознавства та іноземних мов
ORCID ID: [0000-0003-4781-7475](https://orcid.org/0000-0003-4781-7475)
e-mail: a.p.bolotnikova@gmail.com*

У статті описані різні аспекти навчання польської мови як іноземної на початковому етапі у межах комунікативного методу та підходу, орієнтованого на ситуативні завдання. Особливу увагу приділено навчанню польської мови українцями, зокрема введенню освітнього компонента в Національному університеті “Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка”, та урокам польської мови в окремих закладах середньої освіти. Зосереджено увагу на дискусійних моментах, зокрема, чи варто використовувати рідну мову на заняттях з іноземної. Розкривається сучасний посткомунікативний підхід, який полягає в поєднанні елементів усіх відомих методів і прийомів навчання для досягнення мети навчання конкретної групи в конкретних освітніх умовах. З огляду на це, в центрі уваги є особистість здобувача освіти, а також його мотивація до навчання та мета. Доведено, що комунікативна спрямованість завдань вносить різноманітність у виконання вправ, а мотиваційно-цільовий аспект зумовлює успішне засвоєння лексичного мінімуму, граматичних конструкцій, формування загалом комунікативних навичок.

Ключові слова: польська мова як іноземна, рідна мова, методика навчання іноземних мов, компаративно-контрастивний метод, граматична структура.

В останні роки в Україні спостерігається посилений інтерес до польської мови, літератури та культури. Так, у Полтавській області віднедавна започатковане вивчення польської мови в закладах середньої та вищої освіти, а отже, попит на висококваліфікованих викладачів польської мови щороку зростає. Підготовка їх успішно реалізується, зокрема, в Національному університеті “Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка”. Дослідженню методики навчання іноземних мов в Україні присвячені розвідки О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької, О. Гальченко, Р. Гришкової, М. Кабанової, О. Казанжи, Т. Король, С. Пасічника, Т. Пахомової, В. Скалкина, О. Тарнопольського, Г. Чередніченко та інших. На сьогодні методика навчання споріднених мов також є об'єктом широкого зацікавлення в працях І. Беляєвої, А. Болотнікової, З. Гілецької, О. Козаченка, Є. Ковалевського, А. Кравчук, Л. Лукіної, Х. Ніколайчук, О. Паламарчук, О. Ранюк та інших, а відтак, становить перспективний напрям. Аспектами контрастивного вивчення української та польської мов займалися українські мовознавці Р. Алімпієв, В. Кононенко, К. Трохимович та ін. Методику та дидактику вивчення польської мови

як іноземної досліджують учені як польські – А. Серетни, Е. Ліпінська (Seretny i Lipińska, 2005), А. Домбровська, У. Добеш, М. Пасєка (Dąbrowska, Dobesz i Pasięka, 2010), А. Домбровська (Dąbrowska, 2010), П. Гембал, В. Мьодунка (Gębal i Miodunka, 2022), так і українські – А. Болотнікова (2022; 2023), О. Козаченко (2019), А. Кравчук, Є. Ковалевський (2017), Л. Лукіна (2023), О. Ранюк (2020) та ін. На важливість досліджень з методики навчання польської мови як іноземної українців вказує О. Козаченко:

“Нечисленні наукові розвідки викладачів-практиків є надзвичайно цікавими та корисними, однак є розрізненими і не створюють цілісної картини. Викладачеві часто доводиться самотужки, покладаючись переважно на власний досвід та інтуїцію, долати проблеми, пов’язані із вирішенням питань змісту та методів навчання, формуванням індивідуальної стратегії поведінки із значною кількістю переважно закордонної навчально-методичної літератури, здійснення складної роботи із контрактивного порівняння мовних фактів споріднених мов тощо”. (Козаченко, 2019, с. 23)

Особливо актуальними для вивчення видаються спосіб введення й аналізу нового граматичного чи лексичного матеріалу на заняттях, доцільність використання для перекладу завдань, які задіюють для автоматизації вживання мовних конструкцій, попередження та виправлення помилок, аналіз ролі та місця рідної мови у процесі вивчення іноземної, зокрема польської, тощо. Будучи актуальною, ця проблема перебуває в центрі уваги лінгводидактики, хоча думки дослідників часто є протилежними – від беззаперечної необхідності залучення рідної мови в процесі опанування іноземної (Sheffler and Butzkamm, 2019; Чуба, 2007; Zawadzka, 2004) до повної відмови від її використання (Larsen-Freeman, 2003; Krashen, 1985).

Натепер найбільш поширеним у методиці викладання іноземних мов є комунікативний підхід, який ґрунтується на переконанні, що мова є засобом спілкування, для нього важливою є комунікативна компетентність, завдяки якій мовець має змогу вербально/невербально реагувати та діяти під час інтеракції. Тому, як стверджує переважна більшість фахівців з лінгводидактики, не настільки важливо навчити комунікативних партнерів будувати правильні граматичні конструкції, наскільки важливо правильно кодувати та декодувати інформацію з метою досягнення результативності взаємодії. Комунікативний підхід спрямований здебільшого на розвиток навичок іншомовного спілкування без посередництва рідної мови учнів чи студентів, опанування ж власне мовними нормами вважається другорядним. І все ж досвід викладання автора статті та численні дослідження свідчать про те, що специфіка вивчення споріднених мов часто передбачає використання на заняттях компаративно-контрастивного методу, оскільки подолання міжмовної інтерференції є одним із основних завдань викладача. Практика навчання польської мови українськомовних студентів показує, що комунікативний підхід може бути модифікований за рахунок посиленої уваги до вивчення граматики саме в порівняльному аспекті. Ця тема актуальна також для авторів підручників й укладачів посібників з навчання іноземних (споріднених) мов. Польська дослідниця Д. Іздебська-Длугош наголошує, що навчання іноземних мов, які є спорідненими чи подібними до рідної, має кращі результати за умови використання лінгвістичного контрасту, що особливо стосується процесу формування мовних компетенцій – навчання граматики (2021, с. 118). Власний досвід навчання польської мови українців дає підстави стверджувати, що застосування принципу опори на рідну мову на заняттях з польської, звичайно, повинне бути мінімальним, але й використання рідної мови в окремих ситуаціях може забезпечити результативність навчання іноземної

мови, зокрема в засвоєнні лексичного матеріалу й окремих граматичних категорій. На нашу думку, у процесі навчання польської мови як іноземної українськомовних студентів використання рідної мови є методологічно виправданим (якщо вона сприяє підвищенню ефективності навчального процесу). Аналіз дидактичного матеріалу здійснено з урахуванням змісту підручників з польської мови (серія *Nurra po polsku*), конкретних навчальних ситуацій та власного багаторічного досвіду викладання, який узагальнено, зокрема, в публікаціях авторки (Болотнікова, 2022; 2023). Як свідчить досвід, основними прийомами використання рідної мови на заняттях іноземної є пояснення (здебільшого на початковому етапі); зіставлення (перенесення, інтерференція, запозичення, кальки, перемикання кодів (*code switching*) та виконання завдань на їх основі.

Мета статті – проаналізувати лінгводидактичні основи опанування польської мови як іноземної українцями, окреслити специфіку навчання польської мови як іноземної українськомовними студентами, а також визначити роль рідної мови у навчанні іноземної (спорідненої).

У процесі навчання нового лексичного матеріалу викладач на занятті використовує різні способи пояснення: тлумачення значення, контекстуальна здогадка, добір ілюстрації, вказівка на предмет, якщо він є в аудиторії, а також переклад рідною мовою. Це видається оптимальним тоді, коли бракує часу на пояснення або коли йдеться про абстрактне чи безеквівалентне поняття, а також у процесі навчання іноземної мови в умовах нетривалого курсу (у межах 40–80 академічних годин).

При опануванні граматичних структур часто важливими та корисними є знання про рідну мову, хоча подекуди вони можуть бути неусвідомленими для правильного розуміння відповідних граматичних категорій іноземної мови. Це зменшує стрес у студентів у процесі вивчення іноземної мови, дає змогу подивитися на рідну мову очима іноземця, а відтак, пришвидшити опанування польської мови, застосовуючи метод порівняння/зіставлення граматичних систем двох споріднених мов. Усе це підтримує позитивну мотивацію до навчання. Час від часу, особливо якщо це виправдано методично, можна залучати знання першої іноземної мови, якою для українськомовних студентів є передовсім англійська, рідше німецька. Наприклад, знайомлячи студентів із дієсловом *być* і його парадигмою в теперішньому часі, можна запропонувати порівняти систему відмінювання відразу в трьох мовах (польській, українській та англійській) і спробувати утворити мінімальні конструкції, які на контрасті демонструють особливості вживання цього дієслова в польській мові (див. табл. 1). Варто наголосити, що це можна і необхідно робити на перших заняттях з польської мови з українськомовними студентами.

Таблиця 1. Відмінювання дієслів *być* / *бути* / *to be* в теперішньому часі

być		бути		to be	
(ja)	<i>jestem</i>	я	є	I	<i>am</i>
(ty)	<i>jesteś</i>	ти	є	you	<i>are</i>
on ona ono Pan Pani	<i>jest</i>	він вона воно	є	he she it	<i>is</i>
(my)	<i>jesteśmy</i>	ми	є	we	<i>are</i>
(wy)	<i>jesteście</i>	ви	є	you	<i>are</i>
oni one Państwo	<i>są</i>	вони	є	they	<i>are</i>

Досвід показує, що це завдання допомагає відразу вирішити кілька важливих лінгводидактичних проблем. По-перше, запропонувати студентам ознайомитися і порівняти парадигму відмінювання дієслова *być / бути / to be* в трьох мовах. По-друге, наголосити на необхідності вживання допоміжного дієслова в англійській мові (*I am student*); вказати, що пропуск дієслівної зв'язки *бути* у формі теперішнього часу є вважається своєрідним синтаксичним трафаретом, що закріпився в українській мові і не несе жодного змістового навантаження (*Я студент*); продемонструвати, що в польській мові вживання дієслівної зв'язки є обов'язковим, а особові займенники 1-ї та 2-ї особи однини та множини *ja, ty, my, wy* здебільшого не використовуються в ролі підмета, значення займенника перебирає на себе закінчення дієслова (присудок у реченні): *Jestem studentem* (*ja* в цій конструкції стає непотрібним). По-третє, особливо варто наголосити на необхідності вживання дієслівної зв'язки в конструкціях: *On jest studentem – Він студент*, оскільки на початку вивчення польської мови опущення дієслівної зв'язки є найчастішою помилкою українськомовних студентів, наприклад: *On student* (калька з української мови). Крім того, за допомогою цієї таблиці відразу можна пояснити різницю між займенниками *oni* (група людей, де є хоча б одна особа чоловічої статі) та *one* (жінки, діти, тварини, поняття, предмети тощо), що різнить польську й українську мови. Також варто звернути увагу на займенниковий статус слів-індексів *Pan / Pani / Państwo* та транспозицію особових площин – звертання до адресата (другої особи) як до третьої, що є характерною ознакою польської мови (Болотнікова, 2018, с. 116), тобто, це так звані займенники ввічливості або “гоноративні займенники” (Huszczka, 1996), наприклад: *Jak masz na imię? – Jak ma Pan / Pani na imię?* Як наслідок, на такі запитання доволі часто можна почути неправильні відповіді на зразок: *Pan (Pani) ma na imię...*/ Pan (Pani) tam na imię...**. Відразу необхідно наголосити студентам, що правильна відповідь звучить так: *Ma na imię... / Jestem...*, оскільки в польській мові звертання *Pan / Pani* є відповідником ввічливого займенника *Vi* в українській мові. Доречним буде виконання вправ на автоматизацію (drill), укладання мінімальних діалогів тощо для закріплення навичок. Очевидно, що пояснювати такий матеріал можна й варто із залученням української мови, оскільки на початковому рівні опанування іноземної мови це передбачає економію в часі і вирішення одночасно кількох важливих лексико-граматичних аспектів.

З метою позитивного налаштування студентів на опанування польської мови як іноземної на початкових етапах важливо продовжувати порівняння її граматичної системи з граматичною системою рідної мови. Українськомовним студентам пропонуємо на другому, можливо, третьому занятті почати знайомитися з теперішнім часом та дієвідмінами. Інформація про кількість дієвідмін на початковому етапі вивчення польської мови не є настільки важливою для студентів (про це можна лише повідомити), але, видається, варто запропонувати їм чіткий алгоритм дієвідмінювання (див. табл.2). Для прикладу можна взяти пару дієслів *kochać* і *lubić*, відразу зазначивши, що інфінітивне закінчення *-ć* дорівнює *-ти* в українській мові, відповідно, необхідно визначити основу слова, до якої додавати особові закінчення. Спочатку варто провідміняти дієслово *kocha-ć*, наголосивши, якщо основа слова закінчується на *-a*, то здебільшого (99%) маркером першої особи однини буде *-m*. Далі зазначаємо, що *-sz* у кінці дієслова вказує на другу особу однини *ty* (крім *jesteś*), для третьої особи однини залишається основа слова, займенник *ty* трансформується в однойменний маркер *-mu*, для *wy* характерним є показник *-cie*. Третя особа множини завжди буде маркована *-ą*, оскільки ж у польській мові поєднання *aą* є неможливим, їх розділяють *j* або зрідка *dz*. Зви-

чайно, усьому цьому процесу є логічне пояснення з погляду нормативності польської мови та історичних процесів, які в ній відбувалися, але цього мета опанування мови не передбачає. На наступному етапі варто запропонувати студентам разом провідміняти дієслово *lubi-ć*, звернувши увагу на останню літеру в основі слова. Важливо наголосити, що, крім маркера першої особи однини *-m*, можливий інший показник – *-ę*. Далі студенти за аналогією утворюють форми другої та третьої особи однини та першої і другої особи множини, що мотивує їх вже на перших заняттях, сприяє швидшому подоланню бар'єрів в опануванні іноземної мови. Для третьої особи множини студенти повинні самі дібрати правильний показник *-ą*, оскільки попередньо було наголошено на маркованості цього закінчення. Насамкінець варто разом виписати можливі маркери для кожної особи. Доцільно наголосити, що йдеться не про особові закінчення дієслів теперішнього часу польської мови, а саме про маркери, які допоможуть студентам швидше опанувати цей граматичний матеріал.

Таблиця 2. Алгоритм відмінювання дієслів теперішнього часу польської мови

Zaimek	Kocha-ć	Lubi-ć	Marker
(ja)	Kocha-m	Lubi-ę	-m/-ę
(ty)	Kocha-sz	Lubi-sz	-sz (!)
on/ona/ono Pan/Pani	Kocha	Lubi	-
(my)	Kocha-my	Lubi-my	-my
(wy)	Kocha-cie	Lubi-cie	-cie
oni/one Państwo	Kocha-ją	Lubi-ą	ją (*dzą)/ą

Тут варто наголосити, що, залежно від теоретичного підходу, різні автори підручників з граматики польської мови виокремлюють три або чотири дієвідміни. Традиційно в навчанні польської мови як іноземної йдеться про три дієвідміни, оскільки виокремлення четвертої заради кількох дієслів ускладнює процес засвоєння цієї граматичної категорії іноземцями, тому рекомендується опанувати відмінювання цих дієслів за зразком відмінювання дієслова *kocha-ć* (третя дієвідміна):

Umieć – ja umiem / ty umiesz
Rozumieć – ja rozumiem / ty rozumiesz
Wiedzieć – ja wiem / ty wiesz / * **oni wiedzą**
Jeść – ja jem / ty jesz / * **oni jedzą**
Śmieć – ja śmiem / ty śmiesz

Можна також запропонувати студентам самостійно провідміняти дієслова на зразок *pisać, spać, brać*, передбачуючи утворення форм **pisa-m, pisa-sz; *spa-m, spa-sz; *bra-m, bra-sz*. Саме тут варто провести аналогію з відповідниками в українській мові, наприклад: *pisати – пишу, пишеш; спати – сплю, спиш; брати – беру, береш*. Цікаво попросити студентів змодельовати ситуацію “Вчитель української мови – студент-іноземець” і спробувати пояснити, чому в українській мові відбуваються такі чергування і чим вони зумовлені. Очевидно, це буде складно зробити українськомовним студентам без попередньої підготовки, хоча українська мова є їхньою рідною, що викликає в них особливе зацікавлення і подивування. Відповідно, необхідно подати правильні форми польською мовою: *pisać – piszę, piszesz; spać – śpię, śpisz; brać – biorę, bierzesz* і наголосити, що про такі дієслова йтиметься згодом, оскільки протягом наступних кількох занять студенти вивчають окремо кожну дієвідміну в межах окремих лексич-

них тем. Саме такий підхід сприяє швидкому опануванню комунікативних навичок, допомагає подолати комунікативні бар'єри та швидше заговорити польською.

Перед вивченням особливостей відмінкової системи польської мови варто звернути увагу студентів на специфіку розташування прикметника щодо іменника, наприклад:

Zimna woda mineralna
Nowy program komputerowy
Gorąca zupa pomidorowa

Тут доречно навести переклад конструкцій українською мовою для порівняння: *холодна **вода** мінеральна – холодна мінеральна **вода**; *нова **програма** комп'ютерна – нова комп'ютерна **програма**; *гарячий **суп** томатний – гарячий томатний **суп**. Перші, дослівно перекладені конструкції українською мовою звучать дивно, оскільки в українській мові прикметники здебільшого стоять у препозиції до іменника. На нашу думку, на початку вивчення польської мови доцільно наголосити студентам: якщо ми хочемо вказати на якусь окрему, безпосередню ознаку людини, предмета чи явища, то прикметник ставимо перед іменником: *zimna woda*, здебільшого такі прикметники мають ступені порівняння. Якщо ми хочемо вказати на конкретну, постійну ознаку, яка вирізняє предмет, то прикметник ставимо після іменника: *woda mineralna*, такі прикметники не мають ступенів порівняння. Це пояснення – одне з найдоступніших для опанування українськомовними студентами порядку розташування прикметника щодо іменника на початковому етапі вивчення польської мови.

Цікавим видається наступність вивчення відмінків слов'янських мов як іноземних, зокрема польської мови. Тому саме на цьому початковому етапі варто пояснити студентам порядок вивчення відмінків особливістю опанування лексичних тем, частотою вживання конструкцій, рівнем складності та розлогістю формальних показників кожного відмінка, а також узгодженістю з іншими граматичними темами (граматичні категорії дієслова, числівника, вивчення прийменника тощо). Звичайно, першим відмінком, з яким знайомляться студенти, є називний (mianownik), оскільки вже на першому занятті студенти навчаються спочатку розпізнавати букви, потім читати, тобто, засвоюють перші слова, більшість яких є іменниками в називному відмінку. Наступним відмінком, з яким знайомляться студенти, може бути орудний відмінок (narzędnik) або знахідний (biernik). Усталеної думки щодо цього питання на сьогодні в глоттодидактиці немає. Звичайно, основні фрази на початковому рівні передбачають вживання знахідного відмінка (biernik), але для представлення (називання себе) в польській мові найчастіше використовують орудний (narzędnik). До того ж, він значно легший для вивчення, оскільки закінчення жіночого роду для прикметника та іменника однакові, а чоловічий рід має такі самі закінчення, як і середній, за винятком іменників чоловічого роду, що закінчуються на *-a*: *kolega*, *artysta*. Множина має типові закінчення *-ami*: *studentami*, *Ukraińcami*, *Polakami*, за винятком кількох іменників: *dziećmi*, *ludźmi* etc. При вивченні знахідного відмінка (biernik) українськомовними студентам варто відразу наголосити, що форми множини будуть вивчатися пізніше через їх складність; в іменниках жіночого роду закінчення *-ę* відповідає українському *-у*, що полегшує запам'ятовування та розмежування закінчень іменників жіночого роду орудного (narzędnik) і знахідного (biernik) відмінків. Після опанування останнього студенти повинні ознайомитися з правилами вживання родового відмінка (dopełniacz), при цьому особливу увагу звернути на заперечні конструкції: *Lubię kawę*. – *Nie lubię kawy*. Наступним відмінком, з яким знайомляться студенти, ймовірніше, буде місцевий (miejsownik), особливо актуальний при

опануванні лексичних тем “Kierunki świata”, “Mieszkanie”, “Turystyka”. Варто наголосити, що чергування є характерною особливістю польської мови й окремо звернути увагу на особливості чергування, властиві й українській мові, наприклад: *książka* – *w książce* (k:c), *książka* – *у книжці* (к:ц); *Praga* – *w Pradze* (g:dz), *Прага* – *у Празі* (г:з); *tucha* – *o tusze* (ch:sz), *муха* – *на мусі* (х:с). Форми множини місцевого відмінка теж є порівняно легкими для опанування студентами, оскільки польська мова має лише кілька винятків: *w Niemczech*, *we Włoszech*, *na Węgrzech*. Видається доречним опанувати наступний відмінок – давальний (celownik), оскільки в жіночому роді і в польській, і в українській мовах форми давального відмінка і форми місцевого відмінка ідентичні. Іменники середнього роду завжди мають закінчення *-u*, а іменники чоловічого роду варто розглянути з використанням контрастивного методу, зазначивши, що в польській мові лише декілька іменників мають закінчення *-u*: *panu*, *Bogu*, *ojcu*, *bratu*, *kotu*, *psu*, *lwu*, *wołu*, *łbu*, *snu*, *światu*, *chłopu*, *chłopcui*, *księdzu*, *księciu*, *diabłu*, *czartu*, кілька іменників чоловічого роду мають паралельні форми: *orłu/orłowi*, *osłu/osłowi*, *katu/katowi*, *kwiatu i kwiatowi*, *popu i popowi*, усі інші іменники чоловічого роду мають закінчення *-owi*: *Markowi*, *studentowi* etc. Іменники множини давального відмінка польської мови завжди мають закінчення *-om*: *studentom*. Рекомендуємо звернути увагу на кличний відмінок (*wołacz*), здебільшого для українськомовних студентів він не створює жодних проблем в його опануванні, бо українська мова має також парадигму семи відмінків: *Anno*, *babciu*, *Piotrze*, *Kamilu*. Насамкінець найбільше часу, звичайно, буде присвячено називному відмінку множини, оскільки в польській мові виокремлюють два роди (*rodzaj niemeńskoosobowy* і *rodzaj meńskoosobowy*), що контрастує з українською, а відтак, вимагає посиленої уваги від студентів у процесі опанування іноземної мови.

Паралельно з засвоєнням відмінків відбувається вивчення минулого та майбутнього часів, причому, на нашу думку, варто одночасно вивчати утворення форм недоконаного та доконаного виду. У минулому часі особові закінчення, які спочатку створюють багато проблем і українськомовним студентам, однакові для дієслів недоконаного і доконаного виду, наприклад: *czyta-łem* – *przeczyta-łem*; *bra-łam* – *wzię-łam*; *pisa-liśmy* – *napisa-liśmy*. Щодо майбутнього часу, то доречно вивчати одночасно *czas przyszły złożony* (I і II sposoby) і *czas przyszły prosty*. Звичайно, перший спосіб утворення майбутнього недоконаного часу є для українськомовного студента порівняно легким, оскільки він подібний до рідної мови, але другий спосіб (так звана майбутньо-минула конструкція) викликає, по-перше, подив, а по-друге, труднощі в опануванні. Оскільки ж з модальними дієсловами *musieć*, *móc*, *chcieć* можливим є лише другий спосіб (*W przyszłym roku Anna będzie musiała nauczyć się języka hiszpańskiego / Będzie mogła pójść do kina, kiedy skończę pisać raport roczny*), то цілком логічним є опанування відразу двох способів утворення майбутнього недоконаного виду. Варто також наголосити, що речення на зразок *Będę czytać książkę / Będę czytał (ła) książkę* є ідентичними, але другу конструкцію частіше використовують носії мови в щоденному спілкуванні. Для легшого опанування майбутнього часу доконаного виду (*czas przyszły prosty*) студентам варто пояснити, що його закінчення ідентичні з закінченнями теперішнього часу, наприклад: *czytam* – *przeczytam*, *piszemy* – *napiszemy*, *jadą* – *pojadą*.

Отже, вибір стратегії, методів та дидактичних прийомів навчання зумовлений цілями та завданнями мовної підготовки, тривалістю навчання, а також мовною однорідністю/неоднорідністю групи студентів. Власна багаторічна практика викладання, а також дослідження, накопичені останніми роками українськими та польськими лінгводидактами, вказують на те, що навчання польської мови українськомовних

студентів відбувається інакше, ніж це прийнято при традиційному комунікативному підході. Як свідчить досвід, уникання рідної (у нашому випадку – української) мови на початковому етапі навчання польської як іноземної дещо сповільнює формування продуктивних навичок студентів, тому на заняттях подекуди варто використовувати спеціальні завдання, які дають змогу порівняти/зіставити лінгвальні конструкції обох мов: пояснення рідною мовою складних випадків граматичної системи, граматичні та лексико-граматичні вправи на автоматизацію навичок (drill), наприклад, на опанування дієслівно-іменного керування та перекладні завдання різної спрямованості. Здійснений огляд свідчить про перспективність подальшого дослідження особливостей навчання польської мови українськомовних студентів на різних етапах опанування іноземної мови.

Список посилань

Болотнікова, А. П., 2018. *Граматичні індикатори вираження категорії ввічливості в українській мові*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Полтава–Запоріжжя.

Болотнікова, А. П., 2023. Мотиваційно-цільовий аспект у навчанні граматики польської мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 92 (2), с. 14–18.

Болотнікова, А. та Король, Т., 2022. Формування комунікативних навичок на початковому етапі навчання польської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка*, 56 (4). Дрогобич: Гельветика, с. 9–15.

Кравчук, А. та Ковалевський, Є., 2017. *Методика викладання польської мови. Мова і культура в полоністичній дидактиці в Україні: підручник для вищих навч. закладів*. Київ.

Козаченко, О. М., 2019. Специфіка викладання і навчання польської мови україномовних мовців. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Педагогіка*, 1 (126). Одеса, с. 23–28.

Лукіна, Л., 2023. *Методика навчання польської мови: навч.-метод. посібник*. Умань: Візаві.

Ранюк, О. П., 2020. Лінгводидактична модель розвитку риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 189. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, с. 203–207.

Тарнопольський, О. Б. та Кабанова, М. Р., 2019. *Методика викладання іноземних мов у вищій школі*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля.

Чуба, Г., 2007. Вплив міжмовного трансферу на процес засвоєння української мови студентами-поляками. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 2. Львів, с. 140–147.

Dąbrowska, A., Dobesz, U. i Pasięka, M., 2010. *Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie*. Warszawa.

Gębał, P. i Miodunka, W., 2022. *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*. Warszawa.

Izdebska-Długosz, D., 2021. Nauczanie polskiej deklinacji i składni w grupach wschodniosłowiańskich. *Acta universitatis lodziensis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców*, 28, s. 117–132.

Huszczka, R., 1996. *Honoryfikatywna gramatyka, pragmatyka, typologia*. Warszawa: Dialog.

Krashen, S., 1985. *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. New York: Longman.

Larsen-Freeman, D., 2003. *Teaching Language: From Grammar to Gramaring*. Boston: Heinle.

Seretny, A. i Lipińska, E., 2005. *Abc metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*. Kraków.

Sheffler, P. and Butzkamm, W., 2019. Pattern practice revisited: From syntax to sense and positive emotions. *Neofilolog Journal. Affective factors in foreign language learning and teaching*, 51(1), pp. 89–101.

Zawadzka, E., 2004. *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*. Kraków: Impuls.

References

Bolotnikova, A. P., 2018. *Grammatical Indicators of Politeness Category Expression in Ukrainian*. Dissertation for the Degree of Candidate of Philological Sciences. Poltava–Zaporizhzhia. (In Ukrainian)

Bolotnikova, A. P., 2023. *Motivational and Target Aspect in Teaching Polish Grammar*. Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects, 92 (2), pp. 14–18. (In Ukrainian)

Bolotnikova, A. and Korol, T., 2022. *Formation of Communicative Skills at the Initial Stage of Learning Polish*. Topical Issues of the Humanities: Interuniversity Collection of Scientific Works of Young Scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University, 56 (4). Drohobych: Helvetica, pp. 9–15. (In Ukrainian)

Kravchuk, A. and Kovalevskyi, E., 2017. *Methods of Teaching Polish. Language and Culture in Polonistic Didactics in Ukraine: a Textbook for Higher Education Institutions*. Kyiv. (In Ukrainian)

Kozachenko, O. M., 2019. *Specifics of Teaching and Learning Polish to Ukrainian Speakers*. Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynskyi. Series: Pedagogy, 1 (126). Odesa, pp. 23–28. (In Ukrainian)

Lukina, L., 2023. *Methods of Teaching Polish Language: Study Guide*. Uman: Vizavi. (In Ukrainian)

Raniuk, O. P., 2020. *A Linguodidactic Model for the Development of Rhetorical Skills of Future Philologists in the Process of Teaching Polish*. Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences, 189. Kropyvnytskyi: V. Vynnychenko Central State Pedagogical University, pp. 203–207. (In Ukrainian)

Tarnopolskyi, O. B. and Kabanova, M. R., 2019. *Methods of Teaching Foreign Languages in Higher Education*. Dnipro: Alfred Nobel University. (In Ukrainian)

Chuba, G., 2007. *Influence of Interlingual Transfer on the Process of Learning Ukrainian by Polish Students*. Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language, 2. Lviv, pp.140–147. (In Ukrainian)

Dąbrowska, A., Dobesz, U. and Pasięka, M., 2010. *What You Need to Know. A Methodical Guide for Teachers of Polish as a Foreign Language in the East*. Warsaw.

Gębał, P. and Miodunka, W., 2022. *Didactics and Methodology of Teaching Polish as a Foreign and Second Language*. Warsaw. (In Polish)

Izdebska-Dlugosz, D., 2021. *Teaching Polish Declension and Syntax in East Slavic Groups*. Acta Universitatis Lodziensis. Polish Language Education of Foreigners, 28, pp. 117–132. (In Polish)

Huszczka, R., 1996. *Honourificna Grammar, Pragmatics, Typology*. Warsaw: Dialog Publishing House. (In Polish)

Krashen, S., 1985. *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. New York: Longman. (In English)

Larsen-Freeman, D., 2003. *Teaching Language: From Grammar to Grammaring*. Boston: Heinle. (In English)

Seretny, A. and Lipinska, E., 2005. *Abc of Methodology of Teaching Polish as a Foreign Language*. Krakow. (In Polish)

Sheffler, P. and Butzkamm, W., 2019. *Pattern Practice Revisited: From Syntax to Sense and Positive Emotions*. Neofilolog Journal. Affective Factors in Foreign Language Learning and Teaching, 51(1), pp. 89–101. (In English)

Zawadzka, E., 2004. *Teachers of Foreign Languages in Times of Change*. Krakow: Impuls. (In Polish)

FEATURES OF TEACHING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE AT THE INITIAL STAGE

Alla BOLOTNIKOVA

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"
24, Pershotravnevyi Ave, Poltava, 36011 (Ukraine)
General Linguistics and Foreign Languages Department
ORCID ID: [0000-0003-4781-7475](https://orcid.org/0000-0003-4781-7475)
e-mail: a.p.bolotnikova@gmail.com

Abstract

Background. The study of foreign language teaching methods has a long tradition in Ukraine, but the methodology of teaching related languages has not yet become an object of widespread interest among scholars and is insufficiently described in glottodidactics, and therefore becomes a promising area of study. Particularly relevant are the way of introducing and analysing new grammatical or lexical material in the classroom, the expediency of using translation tasks, which are used to automate the use of language structures, prevent and correct errors, the role and place of the mother tongue in the process of learning a foreign language, in particular Polish, etc. This problem is relevant today and is in the focus of glottodidactics, although researchers' opinions are often opposite – from the undeniable need to involve the mother tongue in the process of learning a foreign language to the absolute rejection of its use, i.e., the idea that learning a foreign language can be effective only if it is used in every learning situation without using the mother tongue.

Purpose. The purpose of the analyse the linguistic and didactic foundations of learning Polish as a foreign language by Ukrainians and to outline the specifics of teaching Polish to Ukrainian-speaking students, to analyse the role of the mother tongue in teaching a foreign language as well.

Results. In this paper, the choice of strategy, methods and didactic techniques is determined by the goals and objectives of language training, the duration of training, as well as the linguistic homogeneity/homogeneity of the group of students. My own long-term teaching practice, also the experience of Polish methodologists, shows that teaching Polish to Ukrainian-speaking students is different from the traditional communicative approach. It seems that ignoring the mother tongue (Ukrainian) in the process of teaching Polish hinders the development of students' productive skills, so special tasks should be used in the class that allow comparing/comparison of linguistic constructions of both languages: explanations in the mother tongue of complex cases of the grammatical system, automated grammatical and lexical-grammatical exercises (drills), for example, for mastering verb-noun control and translation tasks of various kinds.

Keywords: Polish as a foreign language, mother tongue, methods of teaching foreign languages, comparative and contrastive method, grammatical structure.

Стаття надійшла до редколегії 24.06.24.

Прийнята до друку 20.09.24.

Опублікована 10.12.24.